

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів

Кафедра податків і фіскальної політики

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«МИТНІ ДЕЛІКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ»

Виконав:
студент гр. ФМО-43
Соловенюк М.

Науковий керівник:
викл. Ведашенко Н.М.

ТЕРНОПІЛЬ - 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Сутність митних деліктів та їх класифікація.....	6
2. Прагматизм роботи митних органів у вітчизняній практиці протидії митним деліктам	11
3. Проблеми та вектори вдосконалення роботи митних органів у контексті боротьби з митними деліктами	18
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Актуальність теми. Основою митної політики кожної країни є захист власних економічних інтересів. Одним із головних шляхів досягнення цієї мети є ефективне виконання правоохоронних завдань у напрямі зовнішньоекономічної діяльності, а протидія митним правопорушенням – основне завдання митних органів України. Поряд з постійним зростанням в умовах незалежної української держави пасажиро - та вантажопотоку через митний кордон відбувається і приріст негативних для сфери митної справи явищ – митних деліктів. Порушення митних правил через обставини перехідного періоду формування ринкової економіки дотепер повністю не подолані в практиці митного регулювання. Фіскальними органами України систематично виявляються факти незаконного ввезення товарів на митну територію держави поза пунктами пропуску на митному кордоні, під виглядом транзиту; ухилення від сплати митних податків та зборів шляхом повідомлення митним органам неправдивих відомостей стосовно вартості товару, кількості вантажу, країни походження, відправника тощо. Це підтверджує актуальність для побудови в Україні правової соціальної держави забезпечення здійснення комплексної боротьби із зазначеними деліктами у митній сфері. Проведення цього є необхідною умовою інтеграції України з країнами ЄС та членства у Світовій організації торгівлі.

Серед митних інтересів, захист яких сприяє митній безпеці України, питання боротьби з митними деліктами, їх недопущення та відвернення є дуже актуальним та визначено як одне із основних завдань у ст. 11 Митного кодексу України. Адже саме порушення митних правил негативно впливають на економічні інтереси нашої держави і, як наслідок, на рівень життя населення.

Проблематика застосування відповідальності за порушення митних правил та протидії таким правопорушенням широко висвітлена у працях вітчизняних науковців, зокрема І. Бережнюка, А. Войцещука,

С. Герчаківського, О. Годованця, О. Гребельника, І. Іващук, М. Каленського, І. Калетніка, А. Крисоватого, Г. Мандри, В. Науменка, П. Пашка, Є. Савельєва, А. Філіпенка та ін. Однак окремі аспекти діяльності митних органів щодо удосконалення протидії порушенню митних правил в сучасних умовах залишаються недостатньо вивченими та потребують подальших наукових досліджень.

Метою роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів митних деліктів, відповідальності за такі правопорушення в Україні, а також пошук напрямів їх протидії.

Зважаючи на окреслену мету у роботі будуть вирішуватися наступні **завдання:**

- з'ясувати сутність та види митних деліктів;
- дослідити правові та організаційні засади відповідальності за вчинення митних правопорушень;
- оцінити діяльність митних органів щодо дієвості протидії митним деліктам;
- виявити недоліки та проблемні аспекти боротьби митних органів з митними правопорушеннями та контрабандою;
- розробити пропозиції спрямовані на підвищення дієвості митного контролю як засобу попередження митних деліктів.

Об'єкт дослідження: організація діяльності митних органів щодо виявлення, розкриття та запобігання митним деліктам.

Предмет дослідження: правові та організаційні аспекти відповідальності за порушення митних правил.

Методологічна основа дослідження. Методологічну основу даного дипломного дослідження становить сукупність методів та прийомів наукового пізнання як загальнонаукових так і спеціально-наукових. Використання в роботі таких наукових методів, як аналіз, синтез, індукція, порівняння дозволить глибше дослідити особливості організації та здійснення митного контролю, застосування відповідних правових норм,

щодо протидії митними деліктам. Використання статистичного методу дасть можливість окреслити напрямки удосконалення митного контролю щодо виявлення та попередження митних деліктів.

Теоретичну та інформаційну базу роботи складають: роботи вітчизняних та зарубіжних учених і практиків щодо проблем протидії порушенням митних правил; Конституція України, Кримінальний кодекс України, Митний кодекс України, законодавчі акти України та нормативні документи з питань митної справи; статистичні дані Державної фіскальної служби України, Міністерства доходів і зборів України, Міністерства фінансів України.

1. Сутність митних деліктів та їх класифікація

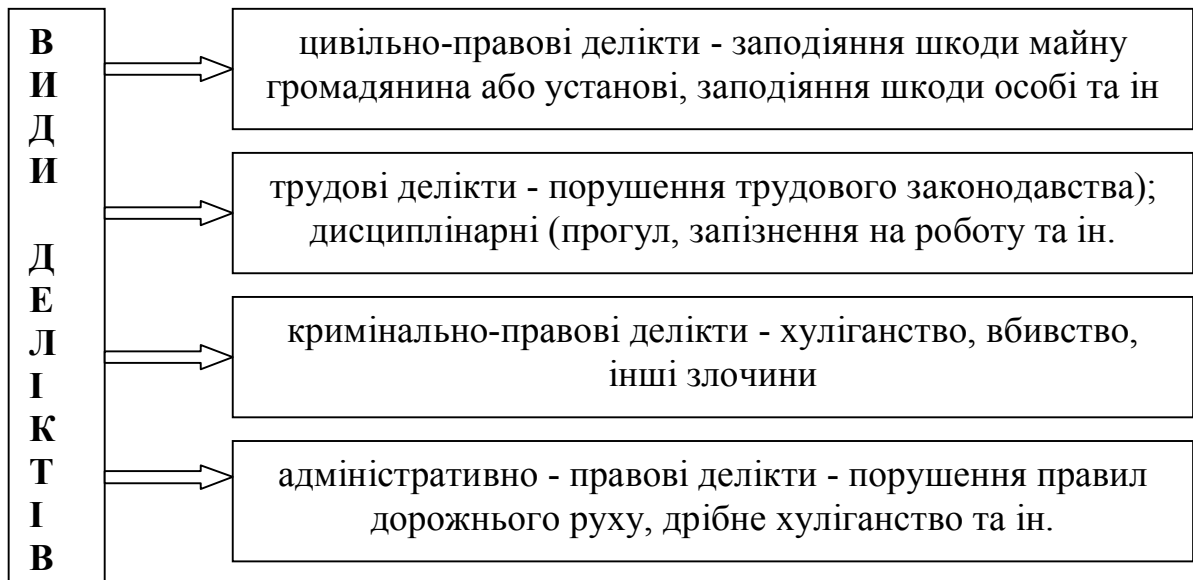
Протидія митним деліктам реалізується через захисну функцію митної політики. Сутність цієї функції полягає в забезпеченні захисту країни від загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Реалізація цієї функції передбачає здійснення посадовими особами митних органів функцій контролю за дотриманням встановлених правил переміщення через Державний кордон предметів, товарів, транспортних засобів та осіб. Функція захисту завжди пов'язана з припиненням або попередженням протиправних дій. Повноваження митних органів при здійсненні контролю є чітко регламентованими та не повинні порушувати права суб'єктів митних відносин.

Не викликає жодного сумніву те, що важливою складовою митної справи є боротьба з митними деліктами. Для ефективного провадження такої діяльності потрібне міцне правове підґрунтя, усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків, що супроводжують їх вчинення, кадровий потенціал. Крім цього, для ефективної протидії порушенням митних правил, необхідно надати повну та якісну характеристику адміністративній деліктності у сфері митної справи як соціально-правового явища.

Поняття “делікт” походить з римського права. Головними видами деліктів у Римі були: крадіжка, особиста образа, неправомірне знищення або пошкодження чужого майна. Делікти в римському праві поділялися на приватні або цивільно-правові (*delictum – privatum*), і квазі-делікти, різноманітні порушення іншого роду (*quasidelictum*).

Делікт – це правопорушення, що тягне за собою відповідальність особи, яка допустила його. Делікт – правопорушення, тобто незаконна дія, проступок, злочин. Залежно від норм, які порушено, розрізняють делікти (див. рис 1.).

У сучасній юридичній літературі під деліктом передусім розуміють правопорушення, а отже, доцільно з'ясувати змістовне навантаження цієї категорії.

Рис.1. Види деліктів [26, с.215].

Правопорушення – це суспільно небезпечне або шкідливо неправомірне (протиправне) винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке спричиняє юридичну відповідальність [11, с.12].

Вищезазначені тлумачення “правопорушення” дають підстави зробити висновок про те, що під цією категорією необхідно розуміти протиправне, винне (умисне або необережне) діяння (дію або бездіяльність), що посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яке законом передбачено адміністративну відповідальність. Поняття “правопорушення” та “делікт” можна вважати тотожним, оскільки як під правопорушенням, так і під деліктом розуміють незаконну дію, проступок, злочин. Виділяють правопорушення (делікти) адміністративні, кримінальні, цивільні тощо. Зокрема, можна дійти висновку про те, що словосполучення “адміністративне правопорушення” є тотожним до словосполучення “адміністративний делікт” Правовідносини, що виникають, розвиваються, існують, видозмінюються та припиняються у

сфері митної справи – це суспільні відносини, що формуються під час здійснення уповноваженими органами державної влади митної справи [9].

Склад порушення митних правил розуміють як встановлену в адміністративно-правових нормах відповідних статей МКУ сукупність ознак, які визначають суспільну небезпеку, винність і протиправність діяння, яке тягне за собою застосування адміністративно-правових санкцій, і відрізняють це діяння від інших видів правопорушень. Будучи юридичною категорією, склад розкриває соціальний зміст і юридичну значущість діяння, можливого застосування заходів адміністративної відповідальності.

Склад порушення включає ознаки, що характеризують зовнішній акт поведінки особи, його спрямованість і наслідки та ознаки, що характеризують самого правопорушника і його психічне ставлення до вчиненого. Відповідно ознаки складу порушення митних правил об'єднуються в чотири групи (елементи), що характеризують (див. рис. 2):

Рис. 2. Структура митного правопорушення [18, 42].

Всі вказані елементи складу порушення митних правил становлять нерозривну єдність. Наявність цих елементів обов'язкова для кваліфікації конкретного діяння як порушення митних правил. Якщо хоча б один з них

відсутній або не відповідає тим ознакам, які передбачені відповідною статтею МКУ, то вказане діяння не є порушенням митних правил.

Протидія митним деліктам реалізується через захисну функцію митної політики. Сутність цієї функції полягає в забезпеченні захисту країни від загроз як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Реалізація цієї функції передбачає здійснення посадовими особами митних органів функцій контролю за дотриманням встановлених правил переміщення через Державний кордон предметів, товарів, транспортних засобів та осіб. Функція захисту завжди пов'язана з припиненням або попередженням протиправних дій. Повноваження митних органів при здійсненні контролю є чітко регламентованими та не повинні порушувати права суб'єктів митних відносин.

Основними нормативно-правовими актами які регулюють діяльність митних органів щодо протидії митним деліктам є Кримінально-процесуальний кодекс України, нормами якого митні органи є органами дізнання у справах з питань щодо порушення митних правил, які регулюються МКУ та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

До законодавчих документів, за допомогою яких здійснюється регулювання боротьби з контрабандою та порушенням митних правил в Україні, належать також і ряд кодексів та Законів України, Указів Президента України, Постанов Кабінету Міністрів України, нормативні акти Державної митної служби України та наступника даної служби Державної фіскальної служби України, міністерств і відомств, які в межах своєї компетенції, визначеної чинним законодавством, здійснюють контроль за переміщенням товарів і протидіють порушенням митних правил на території України.

Варто зупинитись і на міжнародному співробітництві у боротьбі з митними деліктами. Важливе значення має Найробіська конвенція, підписана 9 червня 1977 року у Найробі (Кенія). А під егідою Ради митного

співробітництва, було укладено Міжнародну конвенцію про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства, яка набула чинності 21 травня 1980 року, до якої 23 травня 2000 року приєдналася і Україна.

Проте, на сучасному етапі розвитку митних відносин митні органи стикаються з новими проблемами: вони повинні забезпечити безперешкодний потік торгівлі і застосувати необхідні заходи контролю, забезпечуючи охорону здоров'я та безпеки громадян країни. Для досягнення правильного балансу між цими вимогами, митні процедури і методи контролю повинні бути модернізовані і повинна бути налагоджена ефективна співпраця між різними службами. Наприклад, митні органи ЄС повинні здійснювати політику практично у всіх областях пов'язаних з міжнародною торгівлею. Вони знаходяться на першому плані в боротьбі з шахрайством, тероризмом і організованою злочинністю [27, с. 3].

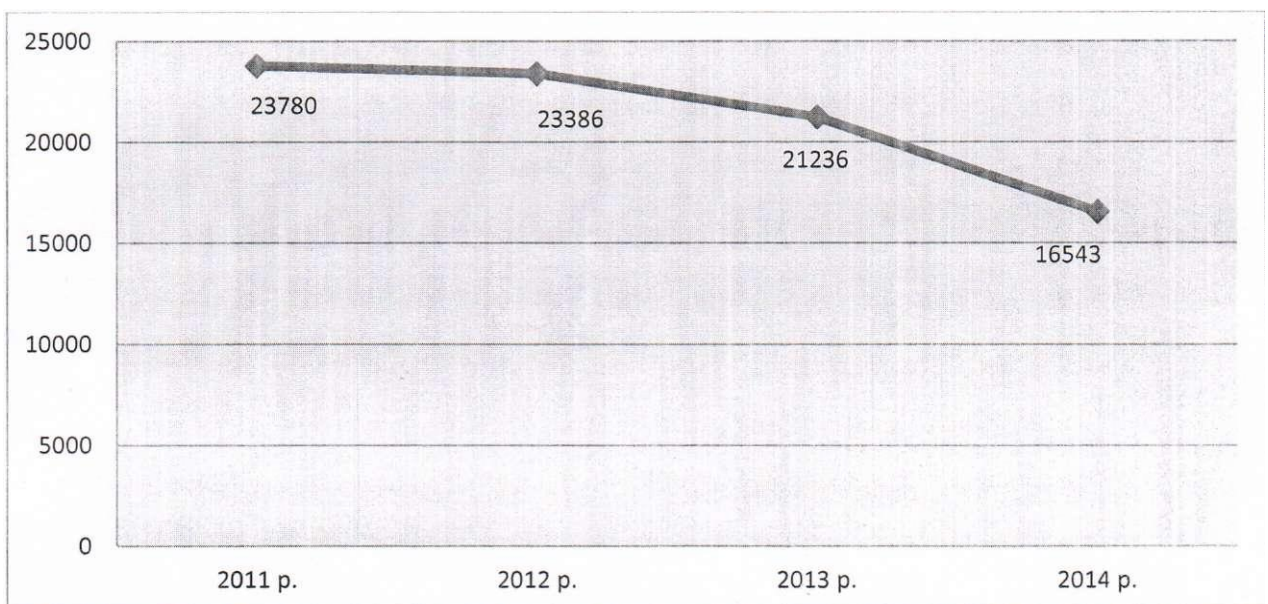
Отже, у боротьбі з митними деліктами важливим є створення досконалої правової бази з регулювання діяльності митних органів. Не менш важливим є розробка та створення відокремлених структурних підрозділів митних органів, діяльність яких спрямована на підвищення ефективності їх роботи. Також важливим у боротьбі з порушеннями митних правил є співпраця митних органів з іншими структурними одиницями держави та міжнародними організаціями в митній галузі. А саме недосконалість у вище названому призводить лише до сповільнення, а подекуди і до неефективності протидії митним правопорушенням.

2. Прагматизм роботи митних органів у вітчизняній практиці протидії митним деліктам

Важливим пріоритетним напрямом в роботі митних органів є забезпечення системного підходу до вирішення проблем у сфері боротьби з митними деліктами. З цією метою ДФС України розроблено програмно-цільові підходи до організації діяльності митних органів та визначено завдання, сутність яких полягає у підвищенні ефективності системи протидії контрабанді та порушенням митних правил шляхом застосування сучасних організаційно-технічних методів і способів відвернення [6, с. 41-42].

Про ефективність системи протидії митним правопорушенням товарів можуть свідчити основні показники діяльності митних органів.

За результатами проведених заходів, спрямованих на виявлення та припинення митних деліктів, у період з 2011 року по 2014 рік митними органами було виявлено 84945 порушень митних правил та порушено 794 кримінальних провадження у зв'язку із здійсненням контрабанди.(див. рис.3)

Рис. 3 .Кількість порушення митних правил 2011-2014 рр.

*Складено автором на основі джерел,[3;4;5].

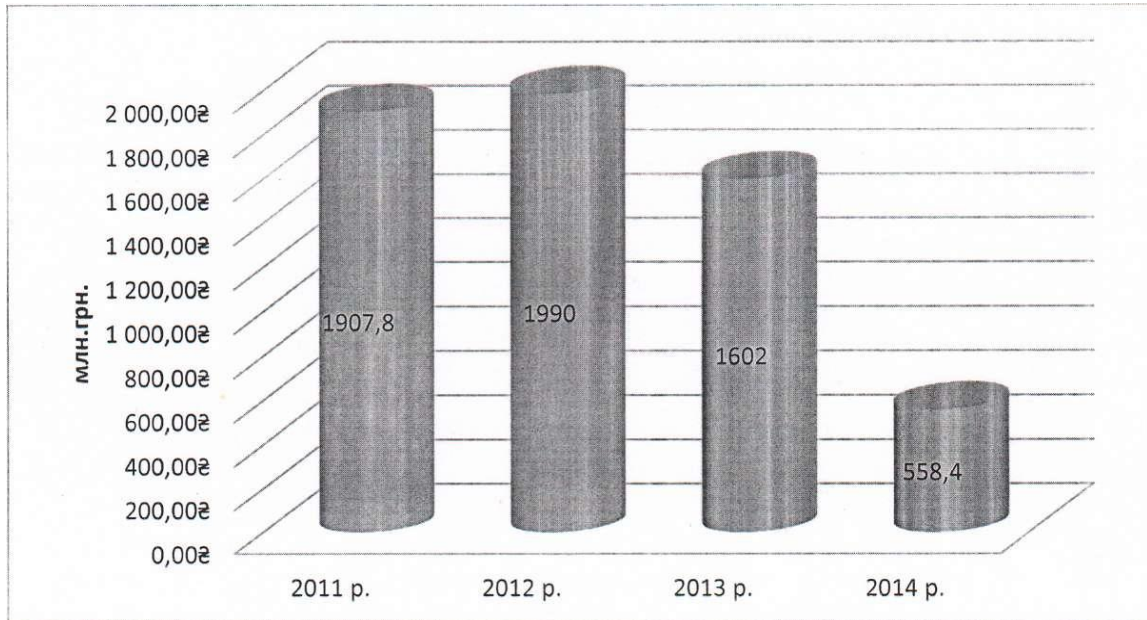
З графіка чітко видно, що кількість порушення митних правил з 2011 починає знижуватися. У 2011 році зафіксовано 23780 випадків порушення

митних правил, в той як 2012 їх кількість становила 23386 правопорушень, що на 396 менше ніж у попередньому році. Ця позитивна тенденція продовжувала зберігатися і 2013 році де у звіті митних органів вказана сума митних правопорушень становила 21236, а це на 2544 правопорушень менше ніж у 2011 році та на 2150 правопорушення менше ніж у 2012 році. У 2014 році кількість порушення митних правил зменшилася до 16543 випадків. Відсоткова динаміка зміни рівня правопорушень у відношенні до 2011 року складається наступним чином: у 2012 на 1,66%, у 2013 році на 10,7%, у 2014 році на 30,43%. Приведенні показники свідчать про якісне та чітке доведення інформації, щодо дотримання митних правил при переміщенні через митним кордон України. А це в свою чергу сприяє пришвидшенню процедур митного оформлення та кількості здійснення зовнішньоекономічних операцій, що в кінцевому етапі пришвидшує рух коштів в державі та сприяє економічному росту.

Кожне порушення митних правил відповідно до законодавства тягне за собою адміністративну відповідальність, що сприяє надходженню коштів до бюджету.

З попередніх даних можна зробити висновок, що із зменшення ПМП зменшується і обсяг коштів, що надходять до бюджету за їх здійснення.

Отже у 2011 році сума коштів спрямованих до бюджету становила 1907,8 млн.грн., що є досить великим показником, та позитивним моментом для державного бюджету. У 2012 році цей показник виріс на 82,8 млн.грн. і становив 1990 млн.грн., це в свою чергу є також позитивним моментом, що свідчить про належне виконання митним органом свої обов'язків. У 2013 році сума коштів за ПМП становила 1602 млн. грн., що на 388 млн. грн. менше ніж у попередньому році, та на 305,2 млн. менша ніж у 2011 році.(рис.4)

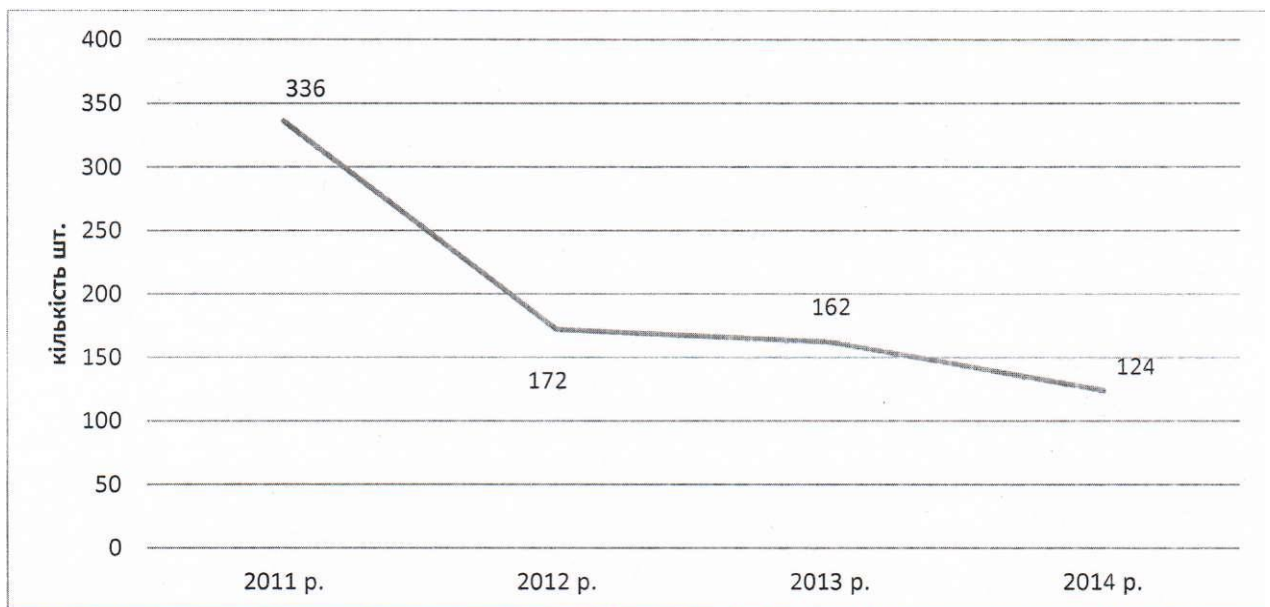

Рис.4. Сума на яку порушено митних правил у 2011-2014рр.

*Складено автором на основі джерел ,[3;4;5].

Протягом 2014 року до бюджету було направлено 558,4 млн.грн. за ПМП, що є найменшим показником за період та пояснюється зменшенням кількості ПМП в загалом.

Одним із напрямків діяльності митних органів, з яким вони успішно справляються є боротьба з контрабандою (рис.5).

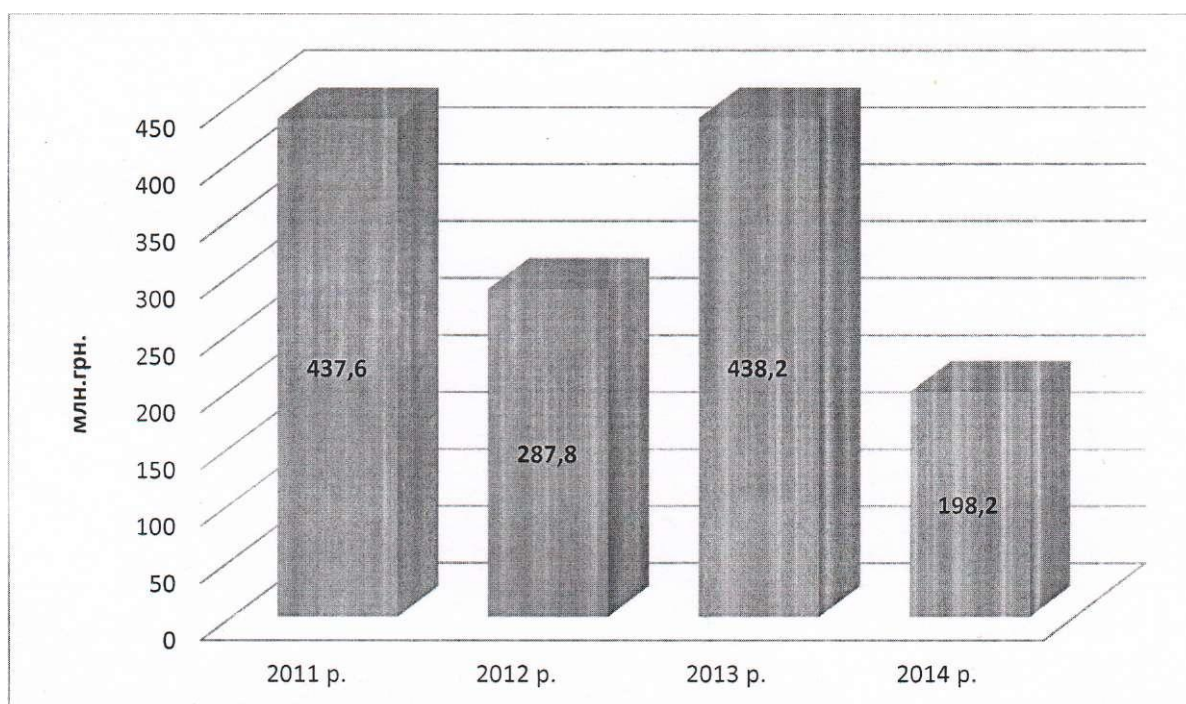

Рис. 5. Кримінальні провадження щодо контрабанди 2011-2014рр.

*Складено автором на основі джерел ,[3;4;5].

З даних рисунка видно, що у період з 2011 по 2014 рік, кількість кримінальних справ, щодо контрабанди зменшилася майже тричі. У 2011 році було заведено 336 кримінальних справ стосовно здійснення контрабанди на митну територію України. У 2012 році кількість кримінальних справ скоротилася майже у двічі, і становила 172 кримінальні справи, що на 48,8% менше ніж у 2011 році. Впродовж 2013 року було зафіксовано і розслідувано 162 випадки здійснення контрабанди, що у 2 рази менше ніж у 2011 році (зменшилось на 51,8%), та на 10 менше 2012 році. У 2014 цей показник виявився найменшим за весь досліджуваний період і становив 124 кримінальні провадження. У порівнянні з 2011 роком цей показник зменшився в 2,7 рази, або на 63%, що є позитивною тенденцією.

Відповідно кримінальних проваджень відбувалося вилучення контрабандних товарів на досить значні суми (рис. 6).

Рис. 6. Вартість товарів контрабанди 2011-2014 рр.

* Складено автором на основі джерел [3;4;5].

З даного рисунка видно, що кількість контрабанди за період 2011-2014 рр. різко змінювалася. Так у 2011 році було вилучено контрабанди на суму 437,6 млн. грн.. У 2012 році цей показник скоротився до 287,8 млн.грн., а це на 35% за рік, що свідчить про зменшення контрабанди через державний кордон

України. У 2013 році відбулося збільшення кількості контрабанди цінних товарів, оскільки кількість справ, щодо контрабанди зменшилася відповідно до 2011 та 2012рр., а сума на ці товари зросла у порівнянні із попереднім роком у двічі а з 2011 роком на 0,6 млн. грн. і становила 438,2 млн.грн.. Викриття контрабандних товарів на таку суму є результатом плідної праці митних органів. У 2014 році вилучено контрабандних товарів на суму 198,2 млн. грн., що являється найменшим показником і становить у відношенні до попереднього року всього 45%.¹⁵

Отже митні органи ефективно проводять свою діяльність стовно запобігання та виявлення ПМП та контрабанди при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон України. Цей висновок витікає з статистичних даних наведених ДМС, Міністерством доходів і зборів і ДФС відповідних років.

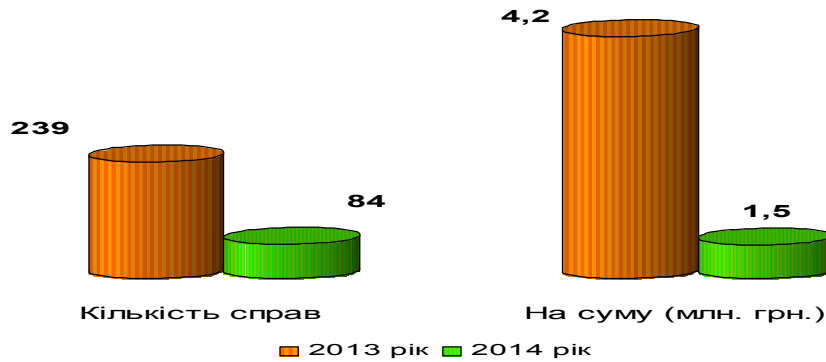
Для більш детального аналізу результативності виконання контрольної функції митними органами здійснимо оцінку діяльності Тернопільської митниці щодо протидії порушенню митних правил на регіональному рівні за 2013 – 2014 рр.

За результатами проведеної роботи Тернопільською митницею додаткові надходження від роботи по контролю за визначенням митної вартості, правильністю класифікації товарів та країною походження склали 40,3 млн. грн., що становить 102,6% від доведеного показника та 8,6% від загальної суми перерахованих платежів [23].

Що стосується виявлення порушень митних правил, то у 2014 році працівниками Тернопільської митниці було складено 84 протоколи про порушення митних правил на загальну суму 1,5 млн. грн., за 2013 рік складено 239 протоколів на суму 4,2 млн. грн. У порівнянні з 2013 роком кількість справ зменшилась на 65% (рис.7).

Загальна вартість вилучених предметів у справах про порушення митних правил складала за 2014 рік - у 7 справах про ПМП на суму 1,38 млн.грн., за 2013 рік - у 23 справах про ПМП на суму 1,43 млн. грн.

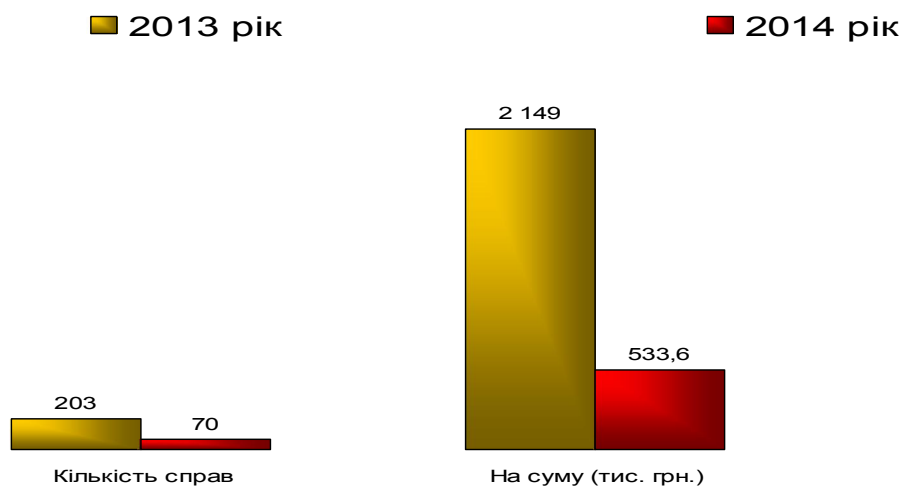
Основними вилученими предметами правопорушень в 2014 році були фрукти, запчастини до промислового обладнання, промислові товари, меблі. 16

Рис. 7. Дані про складання протоколів та нарахованих сум про порушення митних правил .

* Складено автором на основі джерел [23].

У 2014 році розглянуто 70 справ про ПМП та притягнуто до відповідальності осіб з накладенням штрафів на загальну суму 533,7 тис. грн., за 2013 рік розглянуто - 203 справи та накладено штрафів на суму 2149,5тис.грн. (рис. 8)

Рис. 8. Дані про накладення митницею штрафів у справах про ПМП

* Складено автором на основі джерел [23].

У 2014 році від правоохоронної діяльності перераховано коштів до Державного бюджету в сумі 239,6 тис. грн.:

- від реалізації органами ДВС конфіскованого майна на суму – 19,4 тис. грн. (кошти від знищеного в грудні 2013 року конфіскованого майна);
- від сплати штрафів в справах про порушення митних правил по постановвах суду – 8,5 тис. грн.;
- від сплати штрафів в справах про порушення митних правил по постановвах митниці – 200,8 тис. грн.;
- компенсаційної вартості – 10,9 тис. грн.

Здійснений аналіз свідчить, що підрозділи Державної фіскальної служби України загалом та Тернопільської митниці зокрема постійно працюють в напрямку збільшення ефективності своєї роботи та підвищення результативності діяльності щодо виявлення випадків контрабанди та порушення митних правил. Одночасно велика увага приділяється зменшенню часових нормативів здійснення митного контролю та митного оформлення, подальшого впровадження електронного декларування, веденню постійного діалогу з бізнесом для налагодження повноцінного партнерства тощо.

3. Проблеми та вектори вдосконалення роботи митних органів у контексті боротьби з митними деліктами

18

Законодавча неврегульованість нових економічних відносин в Україні, недосконалість і суперечності в чинному законодавстві, посилення корупційних тенденцій в структурі державного управління, інші соціальні та економічні процеси, властиві перехідному періоду, створили сприятливі умови для зростання економічної злочинності.

До однієї з найкриміналізованіших на сьогодні відноситься сфера зовнішньоекономічної діяльності. Найбільшу суспільну небезпеку у сфері зовнішньоекономічної діяльності представляє контрабанда та порушення митних правил [33, с.48].

Суспільна небезпека митних деліктів полягає в тому, що при протиправному переміщенні через митний кордон України товарів та предметів порушується порядок державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який включає в себе загальний, а по відношенню до окремої групи товарів та предметів – спеціальний порядок переміщення їх через кордон. Таким чином, митні правопорушення завдають прямих економічних збитків державі, пов'язаних із несплатою мита, інших податків (платежів) як під час перетину митного кордону України, так і у зв'язку з реалізацією контрабандних товарів на території України чи за її межами [19]

Крім того, контрабанда заподіює шкоди встановленому порядку управління, посягає на національну культурну спадщину українського народу, може зашкодити відносинам України з іншими державами. Вона сприяє незаконному обігу в Україні і світі наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, може завдавати невиправної шкоди здоров'ю та життю людей, а також – співпраці у боротьбі з міжнародним наркобізнесом [2, с.41].

Можна виділити такі основні причини, що породжують виникнення контрабанди [8]:

- Недосконалість митної політики;

- Неефективність митних тарифів (вибірковість, неоднорідність, диференціація ставок);
- Завантаженість ситуації на митниці;
- Відсутність належного підбору персоналу і виховної роботи;
- Недостатність технічних засобів здійснення огляду;
- Велика кількість документів, необхідних для проходження вантажу через кордон.

Надійні дані щодо обсягів контрабандних потоків на територію України відсутні. Відсутній також і порівняльний аналіз за регіонами з урахуванням їх специфіки.

Протидія митним деліктам вимагає комплексного підходу до вирішення існуючих проблем. Перш за все, держава повинна створити умови для зацікавленості суб'єктів господарської діяльності в легальному проходженні вантажів і товарів через митний кордон України.

Зарадити криміногенній ситуації, яка склалася у зовнішньоекономічній діяльності, можливо тільки за умови створення належної правової бази, значного підвищення рівня професійної підготовки працівників фіскальної служби, здійснення безкомпромісної боротьби з проявами корупції [30].

Проте заходів, що вживаються, явно недостатньо і вони не мають системного характеру.

Створення у великих транспортних вузлах (природно, за наявності відповідної наукової бази) координаційних науково-дослідних центрів по боротьбі з митними правопорушеннями дозволить за достатньо короткий термін отримати такі результати:

- ◆ зниження рівня митних правопорушень при експортно-імпортних операціях;
- ◆ скорочення часу очікування митного огляду і в цілому – транзитного часу перевезення вантажів;
- ◆ підвищення рівня економічної безпеки і зниження рівня шахрайства і злочинності на транспорті;
- ◆ посилення транзитної репутації Української держави;

- ◆ збільшення бюджетних надходжень від митних платежів;
- ◆ підвищення економічної ефективності зовнішньоекономічних зв'язків України і транзиту вантажів інших країн через її територію [2, с.68-69].

20

Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил має загальнодержавне значення. Цей процес щільно співвідноситься із питаннями забезпечення економічної та національної безпеки України, тому що контрабандні операції завдають відчутної шкоди економічним інтересам країни, вітчизняному товаровиробнику, а також є одним із видів “тіньової” економіки.

Після проголошення керівництвом країни курсу на активізацію заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією та хабарництвом, дані напрями боротьби набули ще більшої пріоритетності. Такі заходи неодмінно сприятимуть зменшенню кількості контрабандних операцій [29].

Враховуючи актуальність проблеми боротьби з митними деліктами у напрямі псевдо експорту, при здійсненні митного оформлення, якого суб'єктами ЗЕД використовуються підроблені документи, завищується митна вартість товарів, розробляються витончені схеми для незаконного повернення податку на додану вартість, переміщується через державний кордон контрафактна продукція, необхідно першочергово [33]:

1) підвищити ефективність боротьби з незаконним вивезенням за межі митної території України продукції, виробленої вітчизняним товаровиробником (особливо обладнання, устаткування тощо), а також посилити контроль за додержанням законності її оформлення у митному відношенні;

2) при здійсненні митного оформлення продукції, виробленої вітчизняним товаровиробником, здійснювати суцільний контроль стосовно оформлення документів, які є підставою для переміщення продукції через митний кордон України, з метою виявлення та недопущення завищення митної вартості та незаконного повернення податку на додану вартість.

Такі заходи слугуватимуть:

– реалізації державної політики у сфері митної справи;

- сприянню розвитку міжнародної торгівлі;
- захисту економічних інтересів України;
- сприянню ЗЕД її суб'єктам в отриманні права діяти за спрощеними принципами й правилами митного контролю та митного оформлення зі звільненням від окремих процедур;
- дотриманню митного законодавства суб'єктами ЗЕД та митними органами;
- запобіганню та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом;
- забезпеченню “прозорості” процедур контролю митного оформлення товарів та контрольованості його результатів [28].

Для розв'язання завдань боротьби з митними деліктами необхідно здійснити [16]:

- ✓ оптимізацію адміністрування справляння ввізного мита, акцизного податку, податку на додану вартість з урахуванням забезпечення необхідного рівня захисту внутрішнього ринку в частині:
  - уніфікації ставок ввізного мита на ідентичні та подібні товари з метою уникнення надмірної деталізації та запобігання зловживанням;
  - створення рівних умов господарювання для імпортерів під час ввезення товарів на митну територію України;
- ✓ завершення договірно-правового оформлення державного кордону між Україною та Російською Федерацією;
- ✓ належне облаштування пунктів пропуску через державний кордон України шляхом:
  - забезпечення пунктів пропуску через державний кордон України відповідним обладнанням, зокрема встановлення систем спостереження, електронних ваг та спеціальних рентгенівсько - телевізійних установок для сканування транспортних засобів і вантажів, а також іншого високотехнологічного устаткування;
  - створення мережі вантажних митних комплексів на митному

кордоні та найбільших залізничних вузлових станціях;

- ✓ завершення створення інтегрованої міжвідомчої інформаційно-²² телекомунікаційної системи контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон України, для забезпечення відстеження руху товарів і одержання відомостей про їх митне оформлення в режимі реального часу з наданням доступу до неї відповідним правоохоронним та контролюючим органам;
- ✓ удосконалення взаємодії відповідних державних органів шляхом:
- створення електронної системи обміну інформацією про стан розрахунків за зовнішньоекономічними договорами (контрактами) окремих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які допустили порушення законодавства, забезпечення доступу до неї правоохоронних та контролюючих органів;
  - запровадження автоматизованого обліку транспортних засобів, що перетинають державний кордон України, у тому числі в режимі транзиту, а також обміну інформацією між Державною фіскальною службою України та Міністерством внутрішніх справ України щодо митного оформлення цих засобів та їх реєстрації в органах Міністерства внутрішніх справ України з наданням повного доступу до автоматизованого банку даних Службі безпеки України;
- ✓ посилення взаємодії з правоохоронними та контролюючими органами суміжних з Україною держав щодо обміну інформацією про боротьбу з переміщенням товарів поза митним контроле або з приховуванням від митного контролю;
- ✓ удосконалення порядку оцінки і реалізації конфіскованого майна;
- ✓ організацію широкого висвітлення в засобах масової інформації дій органів державної влади, пов'язаних з боротьбою з контрабандою та порушенням митних правил [31, с.63].

Поряд із цим, боротьба з контрабандою та порушенням митних правил передбачає поєднання регуляторних та економічних важелів регулювання з організаційними і правовими, що дозволить:

- мінімізувати втрати коштів Держбюджету України з причин заниження митної вартості товарів, недостовірної класифікації товарів та визначення країни їх походження;²³
- отримати додаткові кошти для проведення соціально-економічних реформ;
- утворити надійні бар'єри для надходження на споживчий ринок продукції без сплати визначених чинним законодавством податків і зборів; стимулювати розвиток національного виробництва, економічно підтримати українського виробника;
- зменшити загальний рівень злочинності в Україні [30, с. 20].

Таким чином, з метою підвищення ефективності боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил в сучасних умовах в зоні діяльності митного органу доцільно реалізовувати в практичній діяльності наступне: необхідно систематично проводити всебічний аналіз оперативної обстановки і протиправної діяльності, а також іншої інформації тієї, що надходить в митницю з різних джерел, а саме:

а) аналіз конкретних товарів, які, з високим ступенем вірогідності, можуть стати безпосередніми предметами контрабанди або порушення митних правил;

б) визначення напрямку переміщення цих товарів через митний кордон України і заявлений митний режим;

в) аналіз зовнішньоекономічного договору;

г) оцінка економічної доцільності зовнішньоекономічної операції;

д) обробка інформації, що міститься в електронних екземплярах ПП і ПД, які знаходяться в Єдиній аналітично-інформаційній системі ДФС України;

е) здійснення обміну інформації з митними органами зарубіжних країн щодо встановлення автентичності товаросупровідних документів на товари;

є) визначення переліку товарів «групи ризику» (окремо для митних режимів імпорту, експорту і транзиту) для зони діяльності митниці, з урахуванням специфічної діяльності регіону, що пов'язано із спрямованістю виробництва, об'ємами і особливостями заснованих експертно-імпорتنих

операцій, найбільш могутніх підприємств міста і змінами економічних ситуацій, а також законодавчої бази суміжних держав [17].

ВИСНОВКИ

В умовах розширення зовнішньоекономічних відносин розвиток²⁵ національної економіки все більше залежить від зовнішньої торгівлі, отже, митна політика відіграє важливу роль у захисті національних інтересів та гарантуванні економічної безпеки України.

Інтереси держави у митній справі є чітко визначеними. До них належать: розвиток економічної системи країни, сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, створення та функціонування ефективної митної системи, захист митного кордону України.

Забезпечення захисту цих інтересів потребує відповідних дій з боку держави. Перш за все мова йде про боротьбу з митними деліктами, які завдають великих збитків та становлять загрозу економіці країни.

До основних чинників, що призводять до вчинення митних правопорушень варто віднести:

- Недостатнє співробітництво правоохоронних та контролюючих органів України з відповідними органами суміжних з Україною держав;
- Недосконалість нормативно-правового регулювання імпорту товарів та відсутність дієвого контролю за реалізацією імпортних товарів на внутрішньому ринку;
- Суперечливе регулювання діяльності стосовно боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил;
- Безробіття серед мешканців прикордонних районів;
- Наявність значної різниці між цінами на окремі групи товарів на світовому та внутрішньому ринку;

Виходячи з практичного досвіду діяльності фіскальної служби України, а також з урахуванням сучасних тенденцій функціонування світового співтовариства, які поставили низку нових завдань перед митними органами України, виникла нагальна потреба в проведенні модернізації її діяльності та реформуванні її структури. Реформування структури повинне бути спрямоване на покращення керованості і контрольованості фіскальних органів та їх діяльності на посилення протидії порушенням митного законодавства.

1. ²⁶Порушення митних правил становить сукупність дій, спрямованих на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем. Зазначене обумовило необхідність встановлення причин учинення порушення митних правил, до яких, насамперед, віднесено наявність різниці цін на внутрішніх ринках країни, з якої товар вивозиться та країни, до якої товар увозиться. Крім того до причин учинення порушення митних правил можна зарахувати різницю у ставках податків (особливо акцизів) у різних країнах, недосконалість законодавства, що дозволяє уникати відповідальності учасниками зовнішньоекономічної операції. Також встановлено, що в окремих випадках виробники або імпортери ідентичних товарів, отримують прибутки від існування товарів, які ввозяться з порушенням митних правил, за рахунок зменшення середньої ціни та ці товари, підвищення попиту на них та, відповідно, збільшення виручки. Але, як правило, виробники та імпортери товарів несуть збитки через втрату, насамперед, цінової переваги їх товарів перед товарами, ввезеними з порушенням митних правил.

2. Виділено види учинення порушення митних правил, до яких віднесено: незаконне звільнення від сплати податків і зборів, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України; 2) незаконне звільнення від державного контролю (митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарного тощо); 3) увезення товарів, які потребують проходження додаткових процедур (ліцензування, сертифікації); 4) ввезення товарів, щодо яких встановлено заборони або обмеження; 5) увезення контрафактних товарів.

3. В роботі виділено суб'єктів, які зазнають втрат від порушення митних правил. Основним з них є держава, якій наносяться збитки у вигляді недоотримання податків із борів, як внаслідок учинення порушення митних правил так і внаслідок завдання збитків національній економіці, що призводить до зменшення доходів Державного бюджету. Значних втрат також зазнають національні виробники та імпортери, товари яких стають менш конкурентними у порівнянні з товарами, ввезеними з порушенням митних правил. Безпосередні споживачі, які придбавають товари, ввезені із приховуванням митного контролю або поза митним контролем, ризикують отримати неякісні та

небезпечні товари, що в свою чергу, може призвести до втрати їх матеріальних ресурсів унаслідок не отримання запитуваних споживчих властивостей товарів. 4. До економічних наслідків порушення митних правил віднесено суттєву шкоду економічній безпеці країни, яка проявляється у наступному: по-перше, порушення митних правил становить загрозу конкурентному середовищу економіки країни. З товарів, що ввезені з порушенням митних правил не справляються податки і збори, які включаються до ціни товару, відповідно такі товари отримують цінову перевагу перед легально ввезеними та національними товарами. Крім того, аналогічна перевага виникає через відсутність необхідності отримання дозволів і проходження митних процедур, які призводять до простою транспортних засобів з товарами, необхідності розміщувати товари на склади та, як наслідок, невиконання внутрішніх договорів, що все у комплексі може суттєво підвищити ціну імпортованого товару. Зазначене, в свою чергу, може бути стимулом для імпортерів до незаконного ввезення товарів. По-друге, порушення митних правил може стати причиною дисбалансу у грошово-кредитній політиці, адже це явище веде до збільшення не облікованої маси товарів. По-третє, у країнах з високим рівнем увезення товарів з приховуванням від митного контролю або поза митним контролем важко проваджувати та прогнозувати наслідки митної політики через те, що при такому переміщенні заходи митно-тарифного та нетарифного регулювання не застосовуються взагалі або застосовуються не в повному обсязі, отже, існує висока ймовірність того, що мети митної політики, зокрема, захисту національних товаровиробників, не буде досягнуто. По-четверте, ввезення товарів із приховуванням від митного контролю або поза митним контролем призводить до зниження доходів Державного бюджету України через неправомірне звільнення від сплати податків і зборів, що відповідним чином впливає на бюджетну політику.

5. Аналіз діяльності фіскальних органів України щодо протидії митним деліктам дав змогу виявити позитивну динаміку практичну за усіма як відносними так і абсолютними показниками. У 2014 році порівняно із попередніми відбулося зростання кількості порушених справ за фактами

порушення митних правил (на 11%), кількості справ з реально вилученими предметами порушень (на 13%), загальної вартості порушених справ (на 30%),²⁸ кількості розглянутих справ (на 2 %) та обсягів стягнутих платежів до Державного бюджету України (на 38 %). Зростаючий характер також носять показники діяльності Тернопільської митниці. Так, протягом 2013-2014 рр. роботу оперативних підрозділів Тернопільської митниці було зосереджено на виявленні та припиненні порушень митних правил пошукового характеру. Результативність такої роботи підтверджується зростанням кількості справ про порушення митних правил за пошуковими статтями Митного кодексу України (у 2014 році на 11% більше ніж у попередньому). Найбільша частка порушених справ у 2014 році (56%) припадала на підрозділи боротьби з контрабандою та митної вартості Тернопільської митниці.

6. До основних проблемних моментів боротьби із митними правопорушеннями та контрабандою віднесено часті випадки закриття окремих справ про порушення митних правил судовою системою України. Згідно проведеного аналізу виділено ряд підстав для закриття судом справ про порушення митних правил, а саме: 1) порушення вимог законодавства під час складання протоколів про порушення митних правил, провадження у справах; 2) факти заведення справ про порушення митних правил з підстав, які ґрунтуються на припущеннях, а також передчасність заведення справ; 3) безпідставне складання протоколів про порушення митних правил, неправильна кваліфікація правопорушень, невірне визначення суб'єкта відповідальності; 4) безпідставні факти затягування провадження у справах про порушення митних правил, що призводять до скарг громадян та посадових осіб підприємств на дії посадових осіб митних органів. Для вирішення зазначених проблем необхідно узагальнити судову практики та забезпечити надання відповідних роз'яснень щодо єдиного підходу при розгляді судами справ про митні правопорушення. Зазначене вплине на покращення стану розгляду таких справ та зміцнення законності, а також сприятиме адекватному та однаковому застосуванню норм чинного законодавства.

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: Навчальний посібник / За заг. ред. В.В. Ченцова. – К: Істина, 2010. – 208 с.
2. Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил: Підручник / За заг. ред. Войцещука А.Д. – Хмельницький: видавництво «ІНТРАДА», 2008. – 328с.
3. Бюджетний моніторинг : аналіз виконання бюджету за 2012 рік / [Щербина І.Ф., Рудик А.Ю., Зубенко В.В. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2013. – 142 с.
4. Бюджетний моніторинг : аналіз виконання бюджету за 2013 рік / [Щербина І.Ф., Рудик А.Ю., Зубенко В.В. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2014. – 149 с.
5. Бюджетний моніторинг : аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [Щербина І.Ф., Рудик А.Ю., Зубенко В.В. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. – К., 2015. – 147 с.
6. Герчаківський С. Д. Митна справа : навч. посіб. / С.Д. Герчаківський, О.Б. Дем'янюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – 148 с.
7. Годованець О. Теоретичні положення та роль митної вартості в системі митного регулювання / О. Годованець // Світ фінансів. – 2010. – № 1 . – С. 55-61.
8. Горянська Т.В. Нормативно-правове регулювання і облік мита в Україні в рамках СОТ / Т.В. Горянська // Економіка промисловості. – 2010. – № 1. – С. 136-143.
9. Дьоміна С. Адміністративна деліктність в митній справі <http://radnuk.info/home/24279-2013-05-29-18-01-00.html>
10. Іващук І. О. Митна доктрина глобального простору : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 622 с.
11. Карпенко Г.Л. Експертиза в митній справі: організаційно-правовий аспект : автореф.дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.07.

“Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Г.Л. Карпенко. – Одеса, 2007. – 17 с. 30

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х із змінами та доповненнями (редакція від 19.04.2012) / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

13. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

14. Ліпінський В.В. Підстави для закриття судами справ про порушення митних правил: проблемні питання / В.В. Ліпінський // Митна справа. – 2012. – № 6 (78). – С. 31-36.

15. Митний кодекс України (із змінами та доповненнями (редакція від 17.01.12) / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-15>.

16. Наказ ДМСУ «Про затвердження Положення Про Департамент боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції» від 07.04.2011 р. №289 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.18521.0>

17. Наказ ДМСУ «Про організаційне вдосконалення діяльності підрозділів митних органів, що здійснюють заходи по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил» від 16.01.2012р. №38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-organizaciine-vdoskonalennja-dijalnosti-pidrozdiliv-mitn-doc86882.html>

18. Основи митної справи в Україні : підручник / за ред. П.В. Пашка. – К.: Знання, 2008. – 651 с.

19. Офіційний сайт ДМСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/index>

20. Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/index>

21. Офіційний сайт ДФСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/index>
22. Панфілова О.Є. Реалізація принципу пропорційності при застосуванні захисних заходів митної політики / О.Є. Панфілова // Митна справа. – 2012. – № 1. – С. 42-48.
23. Підсумки роботи Тернопільської митниці за 2010-2012 рр. / Робочі матеріали Тернопільської митниці.
24. Підсумки роботи Тернопільської митниці за I квартал 2012 року / Офіційний сайт Тернопільської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.te.ua/7-89>.
25. План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ, погоджений на ІУ засідання Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС від 12.12.2001 року № 994_494. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/
26. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : Підручн. / О.Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2001.– 420 с.
27. Список примеров наилучшей таможенной практики (подготовлен секретариатом ЕЭК ООН в ответ на запрос от российского бизнеса) [Електронний ресурс]. – Женева: ООН-Экономическая комиссия для Европы, 2012. – 30 с. – Режим доступу: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/trade/TF_JointUNRCsApproach/CompilationOfGoodCustomsPractices-Rus.pdf
28. Статус міжнародних конвенцій [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Всесвітньої митної організації. – Режим доступу : http://www.wcoomd.org/home_about_us_conventionslist.htm
29. Стельмашук А.М. Обґрунтована митна політика-важлива умова конкурентоспроможності національної економіки / А.М. Стельмашук // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 4 . – С. 3-11.
30. Суворкін В.А. Декриміналізація контрабанди товарів, її доцільність і ймовірні наслідки / В.А. Суворкін // Матеріали міжнародної науково-

практичної конференції «Актуальні проблеми економічної безпеки та митної політики України». – Дніпропетровськ, 2011. – С. 45-47. 32

31. Характерні риси відповідальності за порушення митних правил [№21\(94\) 20 травня 2008 р.](#) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=400>]

32. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV із змінами та доповненнями (редакція від 19.04.2012 р.) / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

33. Шевчук В.М. Методика розслідування контрабанди: проблеми теорії та практики: Монографія. Х.: Гриф, 2003. - 280с.